

Hipersaišu brīvība un tās robežas

Sarkanais Youtube ģimītis ar uzrakstu „Šis video jūsu valstī nav pieejams” ir mūdienu pasaulē pazīstamākais zīmols tam, ko vienkāršojot var dēvēt par autortiesību ierobežojumiem internetā. Precīzāk, par centieniem aizsargāt autortiesības laikmetā, kad informācijas pieejamība ir norma. Minētais teikums gan ir tikai neliela aizberga virsotnīte, zem kuras slēpjas sarežģīta un neviennozīmīga pasaule. To veido divas parasti savstarpēji konfliktējošas sabiedriskas intereses – nodrošināt maksimāli brīvu informācijas apmaiņu un pieejamību, kā arī nodrošināt autoriem teikšanu pār to radītajiem darbiem, tai skaitā tiesības gūt augļus no ieguldītā darba. Ik pa brīdim publiskajā telpā uzzib kāda no šīs „cīņas” izpausmēm. Viens no gana spilgtiem piemēriem ir 2016. gada septembrī pasludinātais **Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-160/15 *GS Media***, kur Nīderlandes mediju uzņēmums jau ilgstoši tiesājas ar citu par *Playboy* kailfoto izplatīšanu internetā.

Eiropas Savienībā (ES) ir pieņemtas vairākas direktīvas, kas attiecas uz autortiesību jomu un kas ir ieviestas arī Latvijā Autortiesību likumā. Viena no autoru mantiskajām tiesībām, kas ir harmonizēta ES dalībvalstīs, ir tiesība autortiesību darbus izziņot sabiedrībai (likuma izpratnē – „publiskot”) jeb padarīt pieejamus sabiedrībai ar tehnisku ierīču palīdzību. Šī izņēmuma tiesība cita starpā sniedz autoriem vai to tiesību pārņēmējiem iespēju noteikt, vai un kā to darbi tiek padarīti pieejami interneta vidē.

Lai gan parasti nerodas šaubas par autora (vai tā tiesību pārņēmēja) tiesībām noteikt, vai konkrēts darbs – piemēram, raksts, foto, video – tiek padarīts pieejams internetā pirmo reizi, sarežģītāks ir jautājums, vai autortiesības jebkā ierobežo internetā jau pieejama satura izplatīšanu. Piemēram, izvietojot hipersaiti vai internetā pieejamu darbu iegultu (*embedded object*) savā tīmekļa vietnē, *Facebook* profilā vai *Twitter* tvītā. Tieši par šo „otrrreizējo” izman-

tošanu autortiesību īpašnieki un interneta satura lietotāji ir visvairāk laužuši šķēpus ES Tiesā.

Atgriežoties pie piemēra no dzīves – ES Tiesas sprieduma *GS Media* lietā. Šis medijs savā emuāru vietnē *geenstijl.nl* bija publicējis hipersaiti uz citu tīmekļa vietni, kurā bija pieejami iepriekš nepublicēti *Playboy* modeles fotouzņēmumi. Žurnāla izdevējs *Sanoma* pieprasīja *GS Media* pārtraukt izvietot hipersaites savā vietnē, bet *GS Media* atteicās paklausīt. Jo vairāk – pēc tam, kad *Sanoma* panāca fotouzņēmumu izņemšanu no vienas interneta vietnes, *GS Media* publicēja jaunas hipersaites uz citām, kur konkrētie fotouzņēmumi atkal bija pieejami. Nīderlandes Augstākā tiesa lūdza ES Tiesai sniegt interpretāciju par to, vai šādu hipersaišu izvietošana ir uzskatāma par darba izziņošanu sabiedrībai.

ES Tiesa savā spriedumā izvirzīja vairākus apstākļus, kas jāvērtē, lai konstatētu autortiesību pārkāpumu. Pirmkārt, zināšanas par to, ka darbs ir ticis padarīts pieejams internetā bez autortiesību

**Mārtiņš
Gailis,
zvērināts
advokāts,
zvērinātu
advokātu
birojs
Ellex Klaviņš**

Ja hipersaite ir ievietota ar mērķi gūt peļņu, no saišu izvietotāja tiek sagaidīts, ka tas ir veicis nepieciešamās pārbaudes, lai pārliecinātos, ka attiecīgais darbs nav publicēts prettiesiski.

īpašnieka atļaujas; otrkārt, tas, vai konkrētā hipersaites izvietotāja mērķis ir gūt peļņu no hipersaites izvietojuma.

ES Tiesa norādīja – gadījumā, ja hipersaiti uz internetā brīvi pieejamu darbu ir ielikusi persona bez mērķa gūt peļņu, ir pieņemams, ka šī persona nezina un nevarēja zināt, ka konkrētais darbs ir publiskots internetā bez autortiesību īpašnieka atļaujas. Tāpēc šāda rīcība nav uzskatāma par autortiesību aizsargāta darba „izzīņošanu sabiedrībai” (ja vien netiek pierādīts, ka persona zināja vai tai bija jāzina, ka hipersaite sniedz piekļuvi internetā prettiesiski izvietotam darbam).

Savukārt gadījumā, ja hipersaite ir ievietota ar mērķi gūt peļņu, no saišu izvietotāja tiek sagaidīts, ka tas ir veicis nepieciešamās pārbaudes, lai pārliecinātos, ka attiecīgais darbs nav publicēts prettiesiski.

Spriedums skaidri iezīmē ES Tiesas centienus sabalansēt tiesību īpašnieku intereses ar sabiedrības interesi nodrošināt vārda un arī interneta brīvību. No sprieduma izriet, ka „parastie” interneta lietotāji var brīvi izvietot saites un iegultus objektus internetā brīvi pieejamam saturam, piemēram, *Facebook* profilā vai *Twitter* konta tvītos izvietojot fotoattēlus, kā arī iegultus *Youtube* klipus. Protams, ja vien šāds saturs nav acimredzami pretlikumīgi ievietots internetā. Šajā sakarā ir jāapzinās, – ja lietotājs saņem tiesību īpašnieka attiecīgu brīdinājumu, hipersaite, visticamāk, būs jānoņem.

Savukārt portāliem un komerciāla rakstura mājaslapu uzturētājiem ir jābūt uzmanīgākiem ar hipersaišu un iegultu satura izvietojumu – tie var brīvi izvietot saites uz saturu, ko ir publicējis pats tiesību īpašnieks (raksti, fotogrāfijas, utt.) vai kur nav šaubu, ka konkrētais saturs ir padarīts pieejams internetā ar īpašnieka atļauju. Citos gadījumos, kad satura izcelsmes tiesiskums ir neskaidrs, ir jābūt piesardzīgiem.

Jāuzsver, ka spriedumā ietvertais „peļņas gūšanas nolūkos” kritērijs ir samērā nekonkrēts un paver plašas iespējas interpretācijai. Piemēram, vai tas, ka

tīmekļa vietnē ir izvietota interneta reklāma, padara hipersaites izvietotāju par tādu, kura mērķis ar šo hipersaiti ir gūt peļņu?

Kaut arī kopš ES Tiesas sprieduma *GS Media* lietā nav pagājis daudz laika, vairākas dalībvalstu tiesas jau ir sniegušas savu konkrētā kritērija interpretāciju. Piemēram, Zviedrijas Atundas rajona tiesa savā 2016. gada oktobra spriedumā atzina, ka ziņu portāli darbojas peļņas gūšanas nolūkos un arī tajos izvietotas hipersaites vai iegulta saturs tiek izvietots peļņas gūšanas nolūkos, tāpēc šādiem portāliem ir pienākums pārliecināties, vai konkrētais iegultais klips ir pieejams *Youtube* ar autortiesību īpašnieka atļauju.

Savukārt Prāgas 4. rajona tiesa 2017. gada janvārī pieņēma lēmumu lietā par Čehijas Pirātu partijas radītu tīmekļa vietni. Lietotāji tajā izvietoja iegultas hipersaites uz vietnēm, kurās pieejamas dažādu TV seriālu epizodes. Tiesa konstatēja, ka konkrētajā tīmekļa vietnē nebija reklāmas, tāpēc tajā iegultās hipersaites nebija izvietotas peļņas gūšanas nolūkos. Tā kā Čehijas antipirātisma apvienība bija informējusi Čehijas Pirātu partiju kā konkrētās tīmekļa vietnes uzturētāju par hiperlinkos pieejamā satura prettiesisko raksturu, tiesa arī izvērtēja, vai šāda informēšana padarīja hipersaišu izvietojumu par autortiesību pārkāpumu. Tiesa konstatēja, ka Čehijas antipirātisma apvienība nebija pierādījusi, ka tā pārstāv konkrēto autortiesību darbu īpašniekus. Tāpēc Čehijas tiesa nolēma, ka šajā lietā hipersaišu izvietojuma nav uzskatāma par konkrēto TV seriālu epizožu „izzīņošanu sabiedrībai” un attiecīgi nav noticis autortiesību pārkāpums.

ES Tiesas spriedums *GS Media* lietā ir gana nozīmīgs, jo rada pieturas punktu visnotaļ diskutablajā situācijā, kur saduras informācijas izplatītāju, patērētāju un satura veidotāju intereses. Vienlaikus, ņemot vērā spriedumā ietverto peļņas gūšanas kritēriju, tas ir radījis arī spēcīgu augsni turpmākiem strīdiem starp tiesību īpašniekiem un interneta satura izmantotājiem par hipersaišu izvietojuma brīvību un šādas brīvības robežām. **BJP**

JURISTA
PADOMS

Materiāls tapis
sadarbībā ar

Ellex®
Klaviņš